

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru no: 53329/12

Ali Rıza SÖZEN v. Türkiye

12 Şubat 2013 tarihinde,

Başkan

Guido Raimondi,

Yargıçlar

Danute Jociene,

Dragoljub Popovic,

Işıl Karakaş,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Helen Keller

ve Daire yazı işleri müdür yardımcısı Françoise Elens-Passos'un katılımıyla oluşturulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Dairesi), 17 Ağustos 2012 tarihli başvuru ile ilgili yapılan müzakereler sonrasında aşağıdaki kararı vermiştir:

OLAY VE OLGULAR

1. Başvuran Ali Rıza Sözen, T.C. vatandaşı olup 1959 doğumludur. Başvurunun yapıldığı tarihte, Silivri Cezaevi'nde tutuklu bulunmaktaydı.

DAVANIN KOŞULLARI

2. Başvurunun kendine özgü koşulları, başvuran tarafından ifade edildiği şekilde, aşağıdaki gibi özetlenebilir:

A. Başvuran aleyhine yürütülen ceza davası

3. Başvuran, olay ve olguların meydana geldiği dönemde Kara Kuvvetleri'nde albay rütbesiyle görev yapmaktaydı.

4. İstanbul Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemesi 11 Şubat 2011 tarihinde başvuranın tutuklanmasına karar vermiştir. Başvuran, Silahlı Kuvvetler bünyesindeki general ve subaylardan oluşan *Balyoz* isimli (Fransızca "*la masse*", İngilizce "*sledgehammer*") suç örgütüne üye olmakla suçlanmıştır. Mahkeme, söz konusu kişileri, 2002 ve 2003 yıllarında, olayların meydana geldiği dönemde yürürlükte olan eski Ceza Kanunu'nun 147. maddesi gereğince cezalandırılması gereken bir fiil olan, seçilen hükümeti şiddet

kullanarak devirmek amacıyla askeri darbe tasarlamakla suçlamıştır (Balyoz davasının ayrıntıları için, bkz, *Doğan v. Türkiye* (kabul edilebilirlik kararı), no.28484/10, 10 Nisan 2012).

5. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi 21 Eylül 2012 tarihinde *Balyoz* planı hakkında kararını vermiş ve bu davada başvurunu on altı yıl hapis cezasına mahkûm etmiştir.

6. Dava dosyasında yer alan delillere göre, ceza yargılaması Yargıtay nezdinde halen derdesttir.

B. Başvuranın emekliliğe ayrılması

7. Yüksek Askeri Şura 1 Ağustos 2011 tarihli kararla, başvuranın kadrosuzluk nedeniyle -ve çok sayıda askerin- 30 Ağustos 2011 tarihinden itibaren emekliliğe sevk edilmesine karar vermiştir.

8. Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Savunma Bakanı 4 Ağustos 2011 tarihinde bu kararı onamışlardır.

9. Başvuran 10 Ağustos 2011 tarihinde emekliye ayrılmasına ilişkin kararın iptali talebiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'ne başvurmuştur. Aynı zamanda 4 Ağustos 2011 tarihli kararın yürürlüğünün durdurulmasını talep etmiştir. Başvurana göre, emekliliğe sevk edilmesi, hakkında ceza kovuşturmaları yürütülmesine dayandırılmış olup, bu durum masumiyet karinesi ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Başvuran ayrıca *Balyoz* davasından suçlanan orduya mensup generallerinin emekliliğe sevk edilmemeleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldığından şikâyet etmektedir.

10. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi 24 Ağustos 2011 tarihli kararla yürütmenin durdurulması talebini reddetmiştir.

11. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi 3 Mayıs 2012 tarihinde alınan kararla, başvuranın iptal talebini reddetmiştir. Mahkeme, ordunun ihtiyaçlarına göre gerekli albay kontenjanının her yıl Yüksek Askeri Şura tarafından belirlendiği ve başvuranın emekliliğe sevk edilme nedeninin uygun kadro bulunmaması olduğu kanaatine varmıştır.

C. İlgili İç Hukuk Kuralları

12. Anayasa'nın 125. maddesi şu şekildedir:

“İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır. (...)

Cumhurbaşkanının tek başına yapacağı işlemler ile Yüksek Askerî Şûranın kararları yargı denetimi dışındadır. Ancak, Yüksek Askerî Şûranın terfi işlemleri ile kadrosuzluk nedeniyle emekliye ayırma hariç her türlü ilişik kesme kararlarına karşı yargı yolu açıktır.

(...)”

ŞİKÂyetLER

13. Başvuran, Sözleşme’nin 6. maddesinin 2. fıkrasına dayanarak, emekliliğe sevk edilmesi nedeniyle masumiyet karinesi ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmektedir.

14. Ayrıca Sözleşme’nin 6. maddesi 1. fıkrası ile 13. maddesine dayanarak, mahkemeye erişim hakkının Anayasa’nın 125. maddesince engellenmesi nedeniyle etkili iç hukuk yolundan mahrum bırakıldığından şikâyet etmektedir.

15. Başvuran aynı zamanda Sözleşme’nin 14. maddesini ileri sürerek, kendisiyle aynı durumda bulunan bazı generallerin emekliliğe sevk edilmemeleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldığından şikâyet etmektedir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

A. Sözleşme’nin 6. maddesinin 2. fıkrası bağlamında yapılan şikâyet hakkında

16. Başvuran, Sözleşme’nin 6. maddesi, 2. fıkrasının ihlal edecek şekilde emekliliğe sevk edilmesinden şikâyetçi olmaktadır. Bu madde şu şekilde ifade edilmektedir:

“Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır.”

17. AİHM, sanık hakkında verilen herhangi bir adli kararın sanığın suçluluğunun yasal olarak kanıtlanmamasına rağmen, suçlu olduğunu yansıtmaması halinde masumiyet karinesinin ihlal edildiğini hatırlatmaktadır. Hatta resmi bir tespit bulunmaması halinde bile, hâkimin ilgili şahsın suçlu olduğu kanaatine vardığını düşündürecek nitelikte bir gerekçe de yeterli olabilmektedir. Şayet Sözleşme’nin 6. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen masumiyet karinesi ilkesinin aynı hükmün 1. fıkrasında yer alan adil ceza yargılamasına ilişkin unsurlar arasında bulunsaydı bile, ceza alanında basit bir usul güvencesiyle sınırlandırılmamaktadır. Kapsamı daha geniş olmakla birlikte Devletin ya da kamu yetkilisinin herhangi bir temsilcisinin sadece bir kişinin suçluluğunun

“mahkeme” tarafından kanıtlanmasından önce suçlu olduğunu beyan etmesini gerektirmektedir (bkz, özellikle, *Allenet de Ribemont v. Fransa*, 10 Şubat 1995, §§ 35-36, seri A no. 308, *Daktaras v. Litvanya*, no. 42095/98, §§ 41-42, AİHM 2000-X, *Lavents v. Letonya*, no. 58442/00, § 126, 28 Kasım 2002, ve *Butkevicius v. Litvanya*, no. 48297/99, §§ 50-52, AİHM 2002-II (özetler)).

18. Somut olayda AİHM’in görevi öncelikle, başvuranın emekliliğe sevk edilmesinin ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi’ndeki yargılamanın Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrası anlamında başvuran hakkında “cezai alanda bir suçlama” ya mahal verip vermediğini araştırmaktan ibarettir. Aksi takdirde AİHM, bu suçlamanın bununla birlikte Sözleşme’nin 6. maddesinin 2. fıkrasının uygulama alanına girecek biçimde ceza yargılamasına bağlı olup olmadığını araştıracaktır.

19. AİHM, başvuranın gerek Yüksek Askeri Şura gerekse Askeri Yüksek İdare Mahkemesi tarafından suçun faili olarak resmen belirtilmediğini tespit etmektedir. Esasen dava dosyasına göre, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi 3 Mayıs 2012 tarihli kararını, Kara Kuvvetleri’nin ihtiyacı olan albay sayısının sınırlandırılmasına ve başvuran için uygun kadro bulunmamasına dayandırmıştır. Bu mahkeme, başvuran hakkında ceza yargılaması yürütülmesine ilişkin bir sonuç çıkarmaktan kaçınmaktadır. Başka bir deyişle, somut olayda ulusal makamların kararı başvuranın ileri sürdüğü masumiyet karinesiyle ilgili olan adli alandan farklı olarak idari alanda verilmiştir.

20. Ceza yargılaması ile başvuranın emekliliğe sevk edilmesi arasında, bu sevk edilme durumunun Sözleşme’nin 6. maddesinin 2. fıkrasının uygulama alanına girebileceğini haklı gösterecek bir ilişkinin bulunup bulunmadığının belirlenmesi gerekmektedir

21. Oysa AİHM, Askeri Yüksek İdare Mahkemesindeki yargılama sonucunun ceza yargılaması için pek de belirleyici olmadığını tespit etmektedir. AİHM aynı zamanda, başvuranın emekliliğe ilişkin tüm haklardan yararlanabileceği bir sistemle yani normal yollardan emekliliğe ayrıldığını kaydetmektedir.

22. Dolayısıyla AİHM, Sözleşme’nin 6. maddesinin 2. fıkrasının somut olaya uygulanmayacağı sonucuna varmıştır.

23. Sonuç olarak bu şikâyetin Sözleşme’nin 35. maddesinin 3. fıkrası uyarınca reddedilmesi gerekmektedir.

B. Mahkemeye erişimin mümkün olmaması ve etkili bir hukuk yolunun bulunmaması bağlamında yapılan şikâyetler hakkında

24. Başvuran Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası ile 13. maddelerine dayanarak, emekliliğe sevk edilmesi nedeniyle ulusal mahkemelere başvurma imkânı bulunmadığını ve bu durumun Anayasa'nın 125. maddesinden kaynaklandığını ileri sürmektedir.

25. AİHM, başvuranın emekliliğe sevk edilmesine ilişkin kararın iptali için 10 Ağustos 2011 tarihinde Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde dava açtığını ve 3 Mayıs 2012 tarihinde bu mahkemenin, başvuranın iddialarını esas yönünden karara bağlayarak nihai kararını verdiğini tespit etmektedir.

26. Sonuç olarak bu şikâyetlerin, açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi ile 4. fıkrası uyarınca kabul edilemez olduğunun belirtilmesi gerekmektedir.

C. Sözleşme'nin 14. maddesi bağlamında yapılan şikâyet hakkında

27. Başvuran Sözleşme'nin 14. maddesine dayanarak, kendisi gibi haklarında ceza yargılaması yürütülen tutuklu bazı generallerin re'sen emekliye ayrılmadıkları gerekçesiyle ayrımcılığa maruz kaldığından şikâyet etmektedir.

28. İleri sürülen iddiaları incelemekle yetkili olan AİHM, elinde bulunan unsurların tamamını göz önünde bulundurarak, Sözleşme ile güvence altına alınan hak ve özgürlüklerin ihlal edilmediği kanaatindedir.

29. Sonuç olarak, şikâyetin bu kısmı açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle, Sözleşme'nin 35. maddesinin, 3. ve 4. fıkraları uyarınca reddedilmelidir.

Bu gerekçelere dayanarak, AİHM, oybirliğiyle,

Başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Françoise Elens-Passos
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Guido Raimondi
Başkan

*Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından Türkçeye çevrilmiş olup, resmi tercüme değildir.